

**WSPÓŁPRACA SZKOŁY Z RODZICAMI - NA MARGINESIE
PEWNEGO BADANIA EDUKACYJNEGO
SCHOOL COOPERATION WITH PARENTS - ON THE MARGINS OF
A STUDY OF EDUCATIONAL**

Krzysztof Dziurzyński

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie

pedagogika@wsge.edu.pl

ABSTRACTS

Without parents , their goodwill , commitment and willingness to help the Polish school of her life would be poor. Cooperation family home until recently was overlooked as an important area of openness and democratization of the Polish school . In the era of ever-increasing burden on schools and teachers with additional responsibilities wymyślanymi by the administration of the education department school parent support is a real treasure. Therefore put on referowanymi research targets against which to answer three research questions:

- How are evaluated student contacts the family home - school
- What is the actual intensity of contacts the student's family home - school
- What is the actual and declared activity of the parent to the school, your child's class

The main goal of cooperation between parents and teachers is to achieve the welfare of the child . For this purpose the main consist of all the action. A major purpose is to improve the educational work with students. Today, collaboration, cooperation of parents and teachers in different areas and using different methods and forms is useful to all, without exception, and family and school.

Bez rodziców, ich przychylności, zaangażowania i chęci niesienia pomocy polskiej szkole jej życie byłoby ubogie. Współpraca domu rodzinnego do niedawna była niezauważana jako ważny obszar otwarcia i demokratyzacji polskiej szkoły. W dobie coraz większego obciążania szkoły

i nauczycieli dodatkowymi obowiązkami wymyślanymi przez administrację resortu edukacji rodzic wspierający szkołę jest prawdziwym skarbem. Dlatego też postawiono przed referowanymi badaniami cele pozwalające odpowiedzieć na trzy pytania badawcze:

- Jak oceniane są kontakty dom rodzinny ucznia – szkoła?
- Jaka jest faktyczna intensywność kontaktów dom rodzinny ucznia – szkoła?
- Jaka jest faktyczna i deklarowana aktywność rodziców na rzecz szkoły, klasy swojego dziecka?

Celem nadrzędnym współpracy rodziców i nauczycieli jest osiągnięcie dobra dziecka. Na ten cel główny składają się wszystkie działania. Istotnym dążeniem jest usprawnienie pracy wychowawczej z uczniami. Dzisiaj współdziałanie, współpraca rodziców i nauczycieli w różnych obszarach i z zastosowaniem różnych metod i form są przydatne wszystkim bez wyjątku, i rodzinie, i szkole.

KEY WORDS:

cooperation, parents, teachers, students, help, pedagogization of parents
kooperacja, rodzic, nauczyciel, uczeń, pomoc, pedagogizacji rodziców

ZAMIAST WPROWADZENIA – USTALENIA DEFINICYJNE

Współpraca według Wincentego Okonia to „współdziałanie ze sobą jednostek lub grup ludzi wykonujących swoje częściowe zadania, aby osiągnąć jakiś wspólny cel; opiera się na wzajemnym zaufaniu i lojalności oraz na podporządkowaniu się celowi, należycie uświadomionemu sobie przez wszystkie jednostki lub grupy” (Okoń, 1996, s. 318).

Mieczysław Łobocki o współdziałaniu nauczycieli i rodziców pisze, że jest ono „wspólnym działaniem dla dobra poszczególnych uczniów, klas i całej społeczności szkolnej w procesie nauczania i wychowania. Jego cechą konstytutywną jest przede wszystkim podejmowanie różnych zadań w imię wspólnie uzgodnionych celów” (Łobocki, 1985, s. 16).

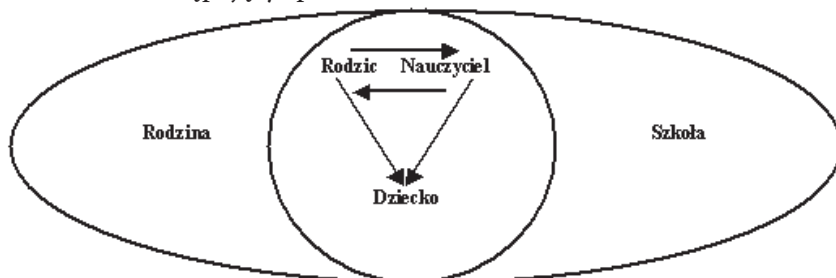
Problematyką współpracy rodziców i nauczycieli, czy też współdziałania rodziny i szkoły zajmowało się wielu pedagogów. A. W. Janke zauważył, że dalece upraszczające jest sprowadzenie wzajemnych powiązań rodziny i szkoły (rodziców i nauczycieli) do współpracy lub współdziałania (Kawula, Brągiel, Janke, 1998, s. 202).

Stanisław Kawula w swej koncepcji rozpatruje takie rodzaje powiązań,

jak: „**partycypacja** (współdział, współpraca, współdziałanie, inspiracja), **przystosowanie** (akomodacja), **inercja** (bierność, obojętność), **opozycja** (odrzuć, sprzeczność interesów, konflikt)” (Kawula, Brągiel, Janke, 1998, s. 209). Wskazuje, iż mamy do czynienia ze stosunkami nie zawsze osiąganymi poziom współpracy i współdziałania. Stąd używa terminu „pedagogiczna relacja rodzina – szkoła” (Kawula, Brągiel, Janke, 1998, s. 202).

I. Jazukiewicz pisze, że współpraca nauczyciela i rodzica jest czynnikiem wpływającym na prawidłowe pełnienie roli dziecka i ucznia. Nauczyciel rozpoczyna pracę tam, gdzie kończą ją rodzice i odwrotnie. Mamy tutaj z modelową sytuacją relacji zwrotnej. W takiej sytuacji uzasadnione jest potraktowanie układu nauczyciel – rodzice jako relacji dwupodmiotowej.

Ujęcie pedagogicznego stosunku nauczyciel – rodzic w kategorii relacji interpersonalnej sprzyja postrzeganiu rodzica jako szanowanego partnera, a nauczyciela jako uznanego eksperta, oczekiwanego doradcy oraz zaufanego przewodnika w trudnościach. Relację tę można przedstawić za I. Jazukiewicz w następujący sposób.

Rysunek 1. Schemat pedagogicznej relacji interpersonalnej nauczyciel – rodzic według I. Jazukiewicz.

Czynnikiem konstytuującym relację nauczyciel – rodzic jest dziecko-uczeń. Początkiem jej nawiązania jest rozpoczęcie nauki w szkole. Treścią relacji jest troska o dobro dziecka (Jazukiewicz, 1995, s. 165-167).

CEL WSPÓŁPRACY

Według M. Łobockiego najważniejszym celem współdziałania nauczycieli i rodziców, jest *dążenie do usprawnienia pracy wychowawczej z uczniami*. Nie chodzi tylko o zmianę lub udoskonalenie działań wychowawczych ograniczonych do tzw. uczniów trudnych, posiadających specjalne potrzeby edukacyjne czy też sytuacji konfliktowych zaistniałych w klasie. Różnorodne formy współpracy nauczycieli i rodziców stosowane w praktyce

pedagogicznej dotyczą wszystkich uczniów. Należą one do codziennych oddziaływań wychowawczych szkoły i domu (Łobocki, 1985, s. 17).

Innym celem współpracy nauczycieli i rodziców jest lepsze poznanie przez nauczycieli i rodziców poszczególnych uczniów zarówno w środowisku szkolnym, jak i domowym. Jest to konieczny warunek usprawnienia niemal wszelkiej działalności wychowawczej. Sprzyjają temu zwłaszcza te formy kontaktów nauczycieli i rodziców, podczas których istnieje możliwość wymiany wzajemnych spostrzeżeń i uwag co do zachowania się uczniów w domu i szkole.

Wzajemne poznanie się i rozumienie nauczycieli i rodziców to kolejny cel ich współpracy. Taką możliwość stwarzają wzajemne kontakty oparte na przyjaźni i obopólnym zaufaniu. Dopiero wówczas można liczyć na zaangażowanie rodziców i nieskrępowanie nauczycieli.

Zjednywanie rodziców dla ogółu uczniów jest również ważne dla usprawnienia pracy wychowawczej w szkole (Łobocki, 1985, s. 18-19).

Oprócz przedstawionych celów współpracy nauczycieli i rodziców istnieje zdaniem M. Łobockiego wiele innych celów. Oto przykładowe:

- uświadomienie rodzicom, że wielostronny rozwój dziecka zależy od wspólnie realizowanych działań przez szkołę i przez dom;
- umacnianie więzi emocjonalnej między nauczycielami i rodzicami;
- umożliwienie dwukierunkowego porozumienia się nauczycieli i rodziców na zasadzie demokratyzmu i partnerstwa;
- wymiana opinii i spostrzeżeń, np. w sprawie rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego uczniów lub odczuwanych przez nich potrzeb psychospołecznych;
- sugerowanie rodzicom określonych form oddziaływań wychowawczych, za pomocą których mogliby wydatnie pomóc swym dzieciom w nauce i zachowaniu;
- ułatwianie nauczycielom zrozumienia stosunku ucznia do swej rodziny oraz jej oczekiwań wobec niego (Łobocki, 1985, s. 20).

ZASADY WSPÓŁPRACY

Urzeczywistnianie wyżej przedstawionych celów wymaga przestrzegania określonych zasad, czyli najogólniejszych dyrektyw ułatwiających nauczycielowi i rodzicom nawiązywania obopólnych kontaktów oraz owocną wymianę wzajemnych świadczeń w ramach zainicjowanego współdzia-

łania. M. Łobocki wskazuje następujące (Łobocki, 1985a, s. 120):

- **Zasada pozytywnej motywacji** głosi, że nieodzownym warunkiem skutecznego współdziałania nauczycieli i rodziców jest dobrowolny i chętny udział w owym współdziałaniu. Chodzi zwłaszcza o to, aby byli oni świadomi celowości i wzajemnej współpracy, jak i korzyści z niej wypływających.
- **Zasada partnerstwa** postuluje niemal równorzędne prawa i obowiązki wychowawcy klasy i rodziców w ich wzajemnym współdziałaniu. Chodzi tu szczególnie o to, aby żadna ze stron nie czuła się mniej wartościowa od drugiej, aby tworzyły rodzaj wspólnoty, której członkowie mają jednakowy udział w podejmowaniu decyzji i ponoszą za nie pełną odpowiedzialność.
- **Zasada wielostronnego przepływu informacji** zakłada konieczność uruchomienia różnych kanałów porozumiewania między nauczycielami a rodzicami. Sugeruje ona dwu – i wielokierunkowe porozumiewanie się.
- **Zasada jedności oddziaływań** przypomina przede wszystkim o konieczności realizowania przez szkołę i rodzinę zgodnych ze sobą celów wychowania. Oprócz zgodności celów, omawiana tu zasada domaga się także uzgodnienia metod i form ich realizacji, które wiązałyby emocjonalnie uczniów ze szkołą i rodziną.
- **Zasada aktywnej i systematycznej współpracy** uwydatnia potrzebę czynnego i stałego zaangażowania się nauczycieli i rodziców w wykonywaniu zadań, w ramach wzajemnego współdziałania. Nie wyklucza ona jednocześnie zróżnicowanego stopnia aktywności i systematyczności poszczególnych partnerów współdziałania.

Przedstawione zasady współdziałania nie obejmują na pewno wszystkich, którymi powinni kierować się zarówno nauczyciele, jak i rodzice. Na przykład nie mniej ważne wydaje się zachowanie odpowiednich proporcji między podejmowanymi działaniami na rzecz środowiska szkolnego i rodzinnego, poszanowania indywidualności i godności każdego z uczestników wzajemnej współpracy, a także elastyczne i twórcze zastosowanie różnych jej form w codziennej praktyce pedagogicznej (Łobocki, 1985, s. 35).

FORMY WSPÓŁPRACY

Jedną z najczęściej spotykanych form współpracy szkoły i domu są spotkania zbiorowe. Właściwie zorganizowane i systematycznie prowadzone mogą w niemałym stopniu przyczynić się do coraz lepszego funkcjonowania szkoły i rodziny jako środowisk wychowawczych wzajemnie się uzupełniających.

Najbardziej popularne spośród zbiorowych form współpracy nauczycieli i rodziców są spotkania robocze zwane potocznie wywiadówkami. Organizowane są one przeważnie dla rodziców uczniów jednej klasy i odbywają się w zależności od typu i poziomu szkoły nie częściej niż 6-8 razy w ciągu roku szkolnego. Ich celem jest omówienie spraw organizacyjnych klasy, osiągnięć szkolnych uczniów i napotkanych przez nauczycieli trudności w toku nauczania i wychowania (Łobocki, 1985, s. 78).

Podczas tych spotkań rodzice zapoznawani są z planami pracy wychowawczej, otrzymują informację o ciekawych wydarzeniach z życia klasy. Wskazane jest, aby część tych informacji przekazywali sami uczniowie. Ich wiarygodność podnoszą rysunki lub inne dziecięce wytwory, czy też przygotowane specjalnie gazetki klasowe lub wystawki książek (Łobocki, 1992, s. 120).

Podczas spotkań roboczych niejednokrotnie prowadzi się pedagogizację rodziców, która według S. Kawuli jest „działalnością zmierzającą do stałego wzbogacania posiadanej przez rodziców potocznej wiedzy o elementy naukowej wiedzy o wychowaniu dzieci i młodzieży” (Kawula, 1993, s. 581). Nierzadko na zebrania zapraszany jest ekspert (pedagog, psycholog, lekarz, terapeuta), który wygłosi odczyt lub pogadankę, a następnie odpowie na zadawane pytania (Łobocki, 1992, s. 120).

Przebieg spotkań poświęconych pedagogizacji rodziców może przybrać postać konferencji lub seminarium. Na spotkaniach tych ekspert wprowadzi rodziców w interesującą ich problematykę, sformułuje pytania zachęcające uczestników do czynnego udziału w dyskusji a także będzie moderował jej przebiegiem. Niekiedy pytania wyznaczające główne problemy dyskusji ustala wspólnie z rodzicami. Również do zadań eksperta należy podsumowanie dyskusji (Łobocki, 1985, s. 97).

Ważną formą uprzystępniania rodzicom konkretnej i odpowiednio zwizualizowanej wiedzy o programach i metodach nauczania są „dni otwarte” w szkołach. W czasie ich trwania rodzice mogą uczestniczyć w zajęciach lekcyjnych. Ma to szczególnie głęboki sens, gdyż pozwala to

rodzicom na bezpośredni wgląd w życie szkolne (Borzęcka, Mreńca, 2000, s. 40).

Niezbędnym uzupełnieniem *spotkań roboczych* są spotkania o charakterze towarzyskim. Obejmują one *spotkania okolicznościowe* oraz z okazji różnych imprez i uroczystości organizowanych w klasie czy w szkole. Spotkania okolicznościowe odbywają się w warunkach kameralnych nierzadko na gruncie neutralnym, np. w mieszkaniu rodziców. Są najczęściej wynikiem nieplanowanych okoliczności, a niekiedy są celowo podejmowane zarówno z inicjatywy wychowawcy jak i rodziców. Omawia się na nich sprawy interesujące obie strony (Łobocki, 1992, s. 120).

Spotkania z okazji uroczystości i imprez klasowych przybierają różną postać. Może to być wieczorek literacki, wieczór dobrych manier, wieczorek taneczny połączony z częścią artystyczną bądź też różnego rodzaju konkursy. Przykładem tych spotkań są również krótkie inscenizacje wystawiane przez uczniowski zespół teatru kukielkowego lub np. przegląd umiejętności kulinarnych, krawieckich czy plastycznych. Okazją do ich przygotowania mogą być ważniejsze wydarzenia, np. imieniny klasowe, Dzień Matki, Dzień Babci i Dziadka, Dzień Dziecka, spotkanie opłatkowe, andrzejki itp. Spotkania te mają ogromny walor wychowawczy, ponieważ oprócz ujawniania różnych zdolności i umiejętności uczniów – pozwalają rodzicom wspólnie z uczniami i wychowawcą przeżyć osobliwe uroki życia klasy.

Poza tym wychowawca klasy ma niemały udział w organizowaniu uroczystości i imprez ogólnoszkolnych (Łobocki, 1985, s. 126). Spotkania te mają jednak ograniczony zasięg oddziaływań, choćby z tego powodu, iż angażują aktywnie zaledwie niektórych tylko uczniów danej klasy a tym samym nie budzą większego zainteresowania rodziców.

Ważną rolę we współpracy nauczycieli i rodziców odgrywają formy współdziałania indywidualnego. M. Łobocki w swym opracowaniu wymienia następujące: konsultacje pedagogiczne, wizyty domowe, prowadzenie korespondencji i rozmowy telefoniczne (Łobocki, 1985, s. 131).

Konsultacje pedagogiczne są osobliwym sposobem prowadzenia przez wychowawców lub nauczycieli rozmów z rodzicami na temat nurtujących ich problemów natury wychowawczej. Nauczyciele, którzy są dobrze przygotowani do swego zawodu i stale pogłębiają swoją wiedzę pedagogiczną, potrafią udzielić skutecznej porady rodzicom. Ważnym warunkiem udanych konsultacji pedagogicznych jest też uważne i cierpliwe wysłuchanie rodziców oraz unikanie jakichkolwiek pouczeń pod ich adresem (Łobocki, 1985, s. 129).

Wizyty domowe – jako jedne z istotnie ważnych form współdziałania wychowawcy klasy i rodziców pozwalają przyjść dziecku z konkretną pomocą, lecz nade wszystko wyrobić w nim przekonanie, że szkoła i rodzina nie muszą być instytucjami wyizolowanymi i obcymi sobie. Składane przez nauczyciela wizyty umożliwiają im bliższe i bezpośrednie poznanie warunków ucznia, jak również nawiązanie kontaktów niemal ze wszystkimi członkami rodziny. Przyczyniają się do przełamania wzajemnej nieufności między wychowawcą klasy i rodzicami oraz zbliżają emocjonalnie (Łobocki, 1985, s. 126).

Kontakty korespondencyjne między nauczycielami i rodzicami polegają na pisemnym ich porozumiewaniu się w pilnych sprawach z pedagogicznego punktu widzenia. Umożliwiają załatwienie w porę wielu spraw bez konieczności nawiązywania bezpośrednich obopólnych kontaktów. Wymianie korespondencji służą listy do rodziców oraz pisemne relacje o wynikach w zachowaniu i nauce ucznia, np. ocena opisowa (Łobocki, 1985, s. 132).

Istotnym uzupełnieniem omówionych dotychczas form jest rozmowa telefoniczna (Łobocki, 1985, s. 125). Wydaje się ona konieczna czy wręcz niezbędna w różnych nieprzewidzianych sytuacjach, w których zachodzi konieczność poinformowania rodziców, zasięgnięcia ich opinii lub pozyskania zgody w jakiejś ważnej sprawie.

Formy współpracy szkoły i rodziny, jak wynika z zaprezentowanej przeze mnie pracy, są różnorodne. Dają możliwość pedagogom i rodzicom wspólnie działać dla dobra dzieci i troszczyć się o ich wszechstronny rozwój.

PROBLEMATYKA WSPÓŁPRACY DOM RODZINNY SZKOŁA W ŚWIETLE BADAŃ WŁASNYCH

CELE BADANIA I PYTANIA BADAWCZE

W referowanym badaniu wśród analizowanych problemów znalazły się:

- Znaczenie kontaktów dom rodzinny ucznia – szkoła
- Intensywność kontaktów dom rodzinny ucznia – szkoła
- Aktywność rodziców na rzecz szkoły, klasy swojego dziecka.

METODY, TECHNIKI BADAWCZE, NARZĘDZIA BADAWCZE

Prezentowane badanie miało charakter ilościowy. Toteż dla każdej wy-

odrębnionej grupy osób badanych przygotowano osobne narzędzie. Kwestionariusz zawierał niezbędne dane identyfikujące przynależność badanej osoby do określonej grupy. Identyfikowano takie zmienne jak wiek i płeć, typ szkoły.

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ UCZNIÓW, RODZICÓW I NAUCZYCIELI

Zespół badawczy zdecydował, że ankietowaniem objęto teren wszystkich publicznych placówek oświatowych: szkół podstawowych, gimnazjów, zasadniczych szkół zawodowych, liceów oraz techników znajdujących się na terenie dzielnicy.

Pierwszym etapem losowania były klasy w poszczególnych typach szkół. Respondenci – uczniowie automatycznie zostali dobrani do badania z racji bycia członkami społeczności klasowej. Dodatkowo do badania zostali dołączeni rodzice wylosowanych uczniów oraz nauczyciele uczący w tych klasach.

Badanie miało charakter dobrowolny i anonimowy. Nie istniał przymus udziału w badaniu. Z prawa odmowy w badaniu korzystali zarówno nauczyciele, uczniowie i ich rodzice.

OKREŚLENIE SPOSOBU ZBIERANIA DANYCH

Terenem badania była jedna z dzielnic m.st. Warszawy.

Zbieranie materiału polegało na terenowym sondażu ankietowym realizowanym metodą *pen&paper*. Zadaniem respondentów było wypełnienie otrzymanego kwestionariusza ankiety. Osoby badane, zanim przystąpiły do odpowiadania na pytania, były informowane o założeniach badania, o ich dobrowolnym i anonimowym charakterze, możliwości odmowy odpowiedzi na część ankiety lub nawet na całą.

OKREŚLENIE SPOSOBU ANALIZY DANYCH

Materiał ankietowy został przeniesiony przez specjalnie przeszkolony zespół koderów do aplikacji, która pozwalała na eksport danych do programu statystycznego SPSS.

Na podstawie kwalifikacji kwestionariuszy z badania do analizy statystycznej zakwalifikowano 351 ankiet.

CHARAKTERYSTYKA RODZICÓW

Wśród 351 badanych rodziców liczniejszą grupę stanowiły kobiety. Stanowiły one prawie 76% wszystkich badanych osób w tej grupie. Ojcowie wypełnili 13% kwestionariuszy. Dalsze 13% ankiet wypełniali wspólnie obydwój rodzice. Blisko połowa (44%) ankiet pochodziła od rodziców uczniów szkół podstawowych, 15% od rodziców gimnazjalistów, 21% od licealistów a 9% od uczniów technikum.

W badanych rodzinach większość rodziców pracowała zawodowo, czego w $\frac{3}{4}$ pracowali obydwój rodzice (74%). Trzy czwarte uczniów zgodnie z deklaracjami ich rodziców posiadało rodzeństwo, z czego 44% posiadało tylko rodzeństwo starsze, 43% tylko młodszego a 13% i starsze i młodszego. Liczebność rodzin była zróżnicowana od 2 do ponad 6, przy czym najliczniej były reprezentowane rodziny, w których było dwoje rodziców i dwoje dzieci (41%).

Większość rodziców (82%) określiła swoje rodziny jako silnie bądź bardzo silnie żyte.

ZNACZENIE KONTAKTÓW ZE SZKOŁĄ

Rodzice uczestniczący w badaniu zostali poproszeni o określenie znaczenia określonego rodzaju kontaktów między szkołą a rodzicami dla prawidłowego rozwoju dziecka. Do pytania została dołączona 7-stopniowa skala od (0) kontakt nie ma absolutnie żadnego znaczenia do (6) kontakt ma decydujące znaczenie. Zadaniem rodziców było zaznaczenie odpowiedzi, jakie znaczenie jego zdaniem dany typ kontaktu szkoły z domem rodzinnym dziecka ma wpływ na rozwój ucznia. Okazuje się, że tylko trzy typy kontaktów uzyskały mniej niż 50% wskazań co najmniej „średnio ważne”. Są to: praca rodziców w charakterze nauczycieli, wizyty nauczyciela w domu rodziców ucznia, inne bliżej nieokreślone spotkania. Oba zdefiniowane rodzaje kontaktów niosą ze sobą pewne zagrożenia. Pierwszy odnosi się do aspektu wiedzy i kompetencji profesjonalnych rodzica. Zawsze w takich sytuacjach powstaje pytanie – czy będę umiał, czy zrobię to na odpowiednim poziomie profesjonalizmu. Drugi odnosi się do bardzo znacznego (i znaczącego) zmniejszenia dystansu pomiędzy nauczycielem – kimś ważnym a rodziną ucznia.

Tabela 2. Znaczenie kontaktów szkoły z rodzicami ucznia dla jego rozwoju

RODZAJ KONTAKTÓW	Znaczenie co najmniej „średnie”
indywidualne spotkania z rodzicami	100
zebrania rodziców	88
telefony do rodziców	80
listy, notatki kierowane do wszystkich rodziców	72
indywidualne listy	71
zajęcia otwarte dla rodziców organizowane przez szkołę	65
uczestnictwo rodziców w ciałach doradczych	65
udział rodziców w specjalnych uroczystościach	63
okazyjne rozmowy z rodzicami innych (uczniów) dzieci	62
praca rodziców w charakterze pomocy w szkole	50
inne spotkania	48
praca rodziców w charakterze nauczycieli	43
wizyty w Państwu domu	17

Źródło: Opracowanie własne.

FAKTYCZNA INTENSYWNOŚĆ KONTAKTÓW ZE SZKOŁĄ OD POCZĄTKU ROKU SZKOLNEGO

Skoro znane są preferencje rodziców co do określonych rodzajów kontaktów szkoły z rodzicami, warto poznać faktyczną aktywność rodziców w kontaktach ze szkołą. Badani mieli za zadanie określić, jak często od początku roku uczestniczyli w różnych formach kontaktu ze szkołą.

Tabela 3. Faktyczna intensywność kontaktów rodziców ze szkołą.

W ciągu ostatnich 3 miesięcy (marzec-maj 2013 r.)	Wartość modalna liczby kontaktów
brał(a) udział w zebraniu klasowym	2
uczestniczył(a), poza zebraniem klasowym, w spotkaniu z wychowawcą swojego dziecka	1
kontaktował(a) się telefonicznie z wychowawcą swojego dziecka	1
kontaktował(a) się mailowo z wychowawcą swojego dziecka	1
spotkał(a) się z pedagogiem szkolnym	1
spotkała się z dyrekcją szkoły	1
uczestniczył(a) w spotkaniu z Radą Szkoły	1
uczestniczył(a) w spotkaniach, imprezach szkolnych	1

spotykał(a) się nieformalnie z rodzicami innych dzieci z tej samej klasy	1
--	---

Źródło: Opracowanie własne.

Uwaga: Modalna to punkt na skali pomiarowej, któremu odpowiada największa liczebność rozkładu.

Okazuje się, że najczęściej badani rodzice kontaktują się ze szkołą raz na trzy miesiące, poza zebraniemi klasowymi, na których bywają regularnie co miesiąc.

Badani rodzice są zadowoleni z kontaktów ze szkołą. Stanowi o tym odpowiedź 75% badanych rodziców, którzy stwierdzili, że są zadowoleni z kontaktów ze szkołą swojego dziecka. Najbardziej z kontaktów ze szkołą zadowoleni są rodzice gimnazjalistów (90%), następnie uczniów technikum (76%) i szkół podstawowych (72%). Najmniej liczną (68%) grupę stanowili rodzice licealistów. Podkreślić tutaj należy, że mimo takiego zróżnicowania nie były to różnice istotne statystycznie.

Badani rodzice są zadowoleni zarówno z jakości, jak i częstotliwości kontaktów. Stanowią o tym wysokie odsetki zadowolonych z częstotliwości kontaktów (77%), jak i z jakości tych kontaktów (74%). W przypadku omówionych dwóch wymiarów decydujących o zadowoleniu z kontaktów ze szkołą ocen nie różnicował typ szkoły, w której uczyło się dziecko badanego rodzica.

Analiza regresji przeprowadzona dla określenia predyktorów zadowolenia badanych rodziców wykazała, że o poziomie zadowolenia z kontaktów szkoły z rodzicami w jednakowym stopniu decyduje jakość tych kontaktów, jak i ich częstotliwość. Badani rodzice stwierdzili w większości (71%), że czują się wystarczająco poinformowani o sprawach szkoły i w przyszłości chcieliby wiedzieć tyle samo (70%) lub nieco więcej (28%).

Konkludując, na podstawie przedstawionego materiału, można powiedzieć o prawidłowo realizowanej informacyjnej funkcji szkoły.

AKTYWNOŚĆ RODZICÓW NA RZECZ SZKOŁY

Partycypacja rodziców w życiu szkoły w świetle ich wypowiedzi jest zróżnicowana i raczej niewielka. Ogółem 12% badanych rodziców stwierdziło kategorycznie, że zawsze pomaga w przedsięwzięciach szkolnych, zaś 22% rodziców stwierdziło, że zawsze pomaga w przedsięwzięciach klasowych.

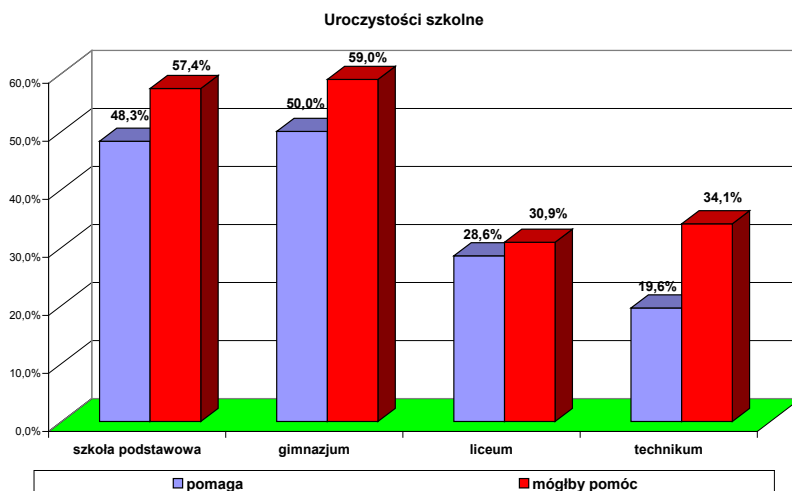
Dodatkowo 42% badanych rodziców stwierdziło, że od czasu do czasu pomagają w przedsięwzięciach szkolnych, a 46% stwierdziło, że pomagają incydentalnie w przedsięwzięciach klasowych. Odpowiedź na analizowane pytanie jest zróżnicowana w zależności od typu szkoły, w jakiej uczy się dziecko badanego rodzica. Największy odsetek rodziców uczniów szkół podstawowych angażuje się w życie szkoły. Jest ich odpowiednio 18% i 52%, gdy chodzi o działanie na rzecz szkoły i 31% i 52%, gdy pomoc dotyczy klasy.

W życie gimnazjów (jako szkoły) włącza się znacznie mniej, bo zaledwie 10% i 42% rodziców a w pomoc klasie 20% i 54%.

Rodzice licealistów jeszcze mniej chętnie włączają się w życie szkoły i klasy swoich dzieci. W życie szkoły włącza się 4% i 32% rodziców a w pomoc klasie 10% i 39%. W przypadku rodziców uczniów techników odsetki te wynoszą: pomoc szkole 8% i 27%, pomoc klasie 15% i 35%.

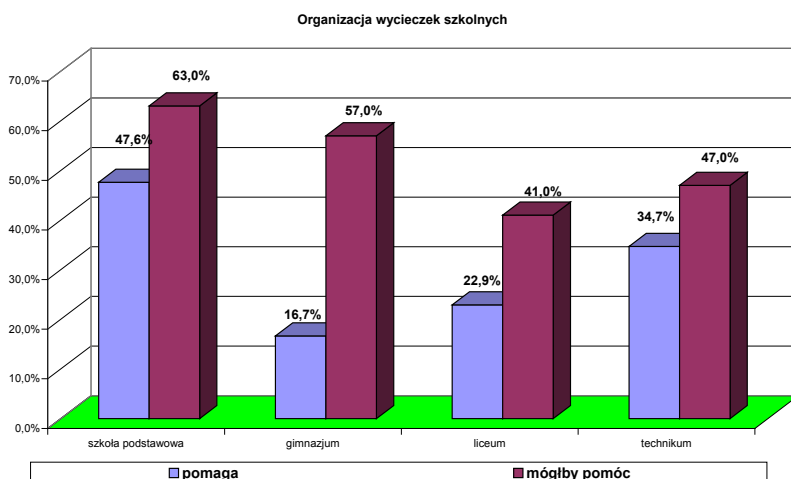
Powstaje pytanie, w jakie działania angażują się ci rodzice, którzy odpowiedzieli, że pomagają w przedsięwzięciach klasowych czy szkolnych. Najpopularniejszym obszarem aktywności rodziców były uroczystości szkolne (40% deklaracji potwierdzających udział rodzica), najmniej popularnym była popularyzacja wiedzy oraz wspieranie kół zainteresowań. Tutaj aktywność rodziców kształtowała się na poziomie 3 i 2%. Analizowane zagadnienie ilustrują wykresy 1-10.

W pomoc w organizacji uroczystości szkolnych angażuje stosunkowo największy odsetek rodziców we wszystkich typach szkół. Największy wzrost deklaracji udziału zauważalny jest w grupie rodziców uczniów techników.

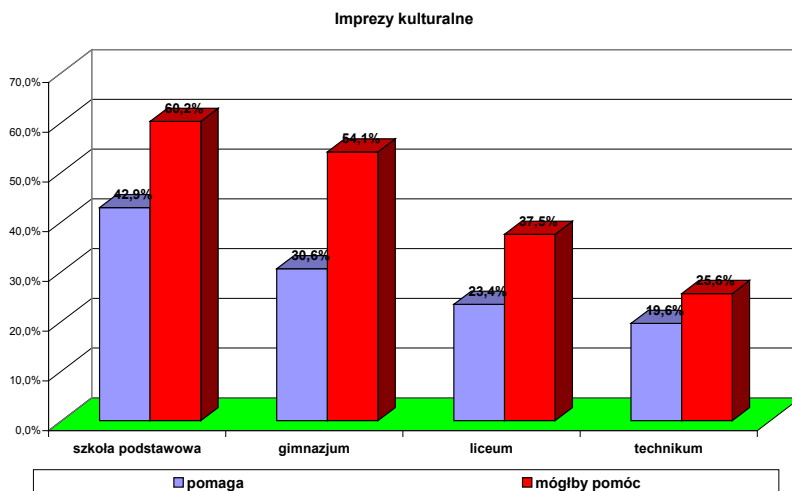
Wykres 1. Dynamika zmiany zaangażowania się rodziców w uroczystości szkolne. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

W pomoc w organizacji wycieczek szkolnych angażuje się największy odsetek rodziców w szkołach podstawowych. Jednak największy wzrost deklaracji udziału zauważalny jest w grupie rodziców uczniów gimnazjów i liceów.

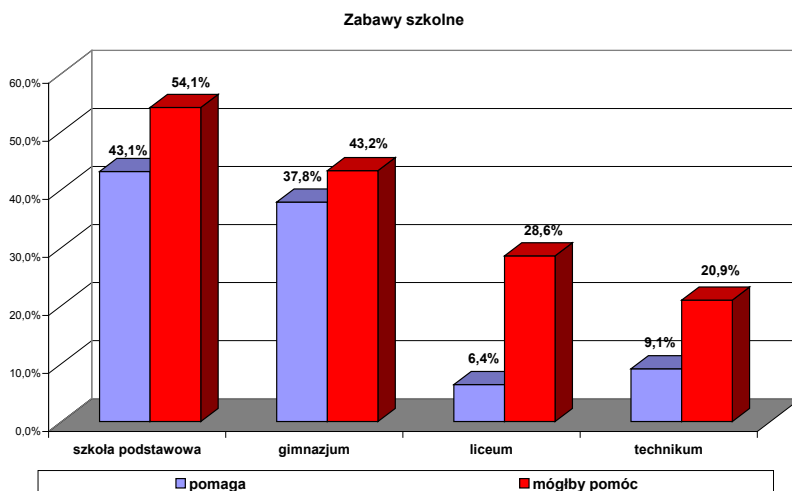
Wykres 2. Deklaracje o angażowaniu się rodziców w organizację wycieczki szkolnej. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

W pomoc w organizacji imprez kulturalnych angażuje się największy odsetek rodziców w szkołach podstawowych. I w tej samej grupie rodziców zauważalny jest największy wzrost deklaracji udziału w organizacji tego typu przedsięwzięć.

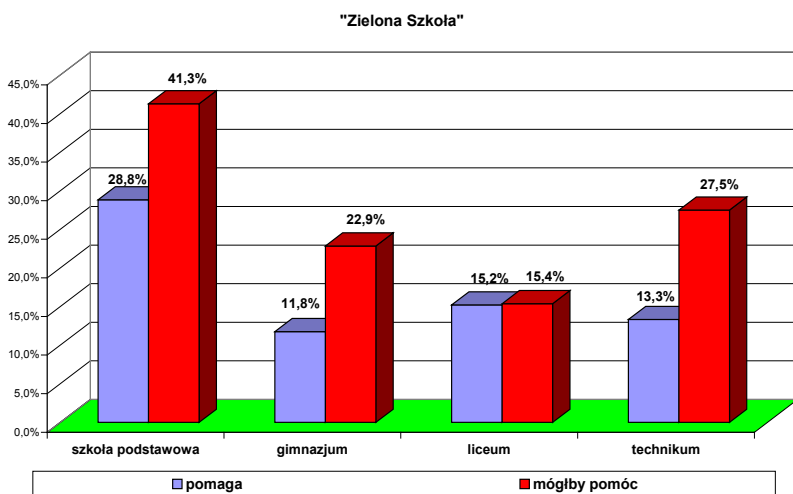
Wykres 3. Deklaracje o angażowaniu się rodziców w organizację imprezy kulturalnej. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

W pomoc w organizacji zabaw szkolnych angażuje się największy odsetek rodziców w szkołach podstawowych. Jednak największy wzrost deklaracji udziału zauważalny jest w grupie rodziców uczniów szkół podstawowych, liceów i techników.

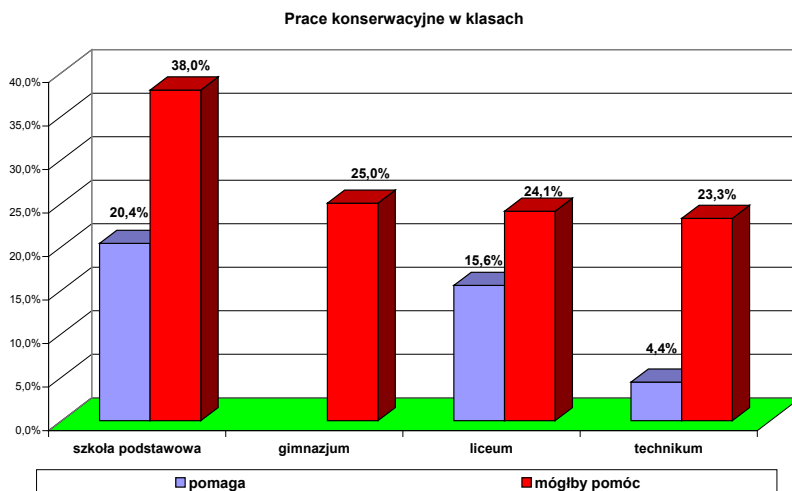
Wykres 4. Deklaracje o angażowaniu się rodziców w organizację zabawy szkolnej. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

W pomoc w organizacji „Zielonej Szkoły” to poważne zaangażowanie czasowe. Nie dziwi, że odsetek angażujących się w to działanie rodziców nawet w grupie szkół podstawowych zmalał do 29%. Jednak największy wzrost deklaracji udziału w przygotowaniach do „Zielonej Szkoły” zauważalny jest w grupie rodziców uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i techników.

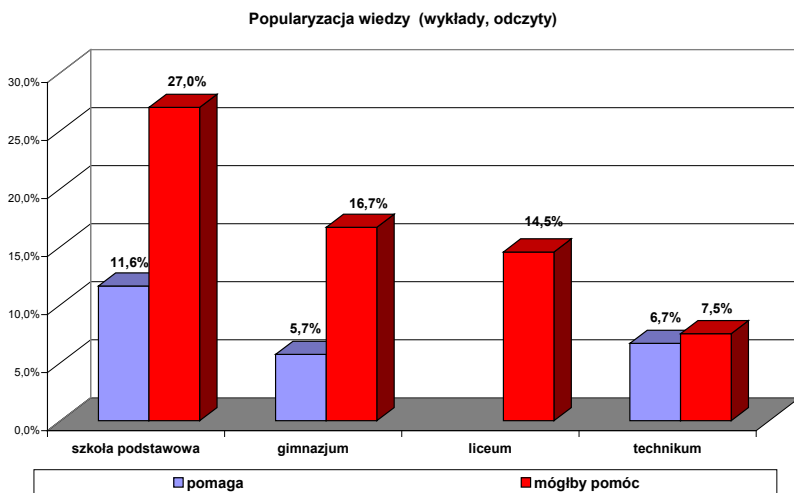
Wykres 5. Deklaracje o angażowaniu się rodziców w organizację „Zielonej Szkoły”. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

W pomoc w pracach konserwacyjnych w klasach to nie tylko zaangażowanie czasowe, ale także wykazanie się bardzo konkretnymi umiejętnościami manualno-technicznymi. To idealne pole do popisu dla ojców uczniów. Dziwi absolutny brak faktycznego zaangażowania rodziców gimnazjalistów w tę sferę. Oczywiście najwyższy wskaźnik zaangażowania deklarują rodzice uczniów szkół podstawowych. Jednak analiza deklaracji potencjalnej pomocy właśnie przy pracach konserwacyjnych pokazuje porównywalny wzrost deklaracji w grupie rodziców uczniów gimnazjów, liceów i techników.

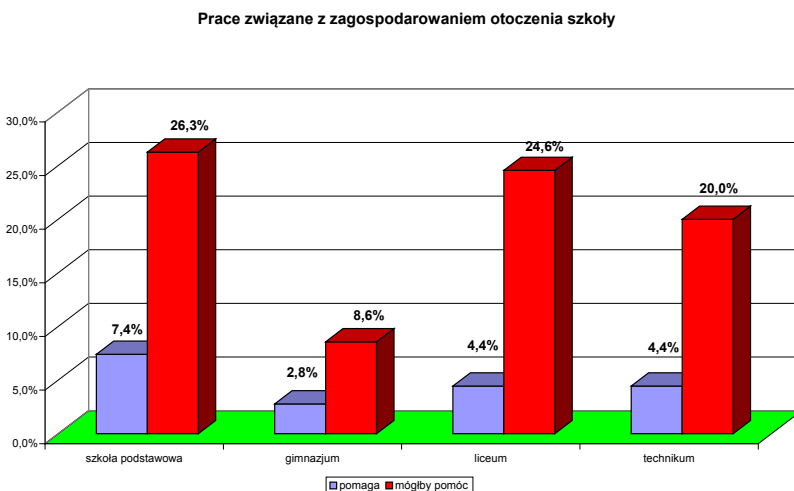
Wykres 6. Dynamika zmiany zaangażowania się rodziców w przedsięwzięcia klasowe lub szkolne. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

Popularyzacja wiedzy poprzez prowadzenie wykładów czy odczytów pokazuje, że to idealny obszar do współpracy rodziców ze szkołą. Dziwi absolutny brak faktycznego zaangażowania rodziców liceów w tę sferę. Oczywiście najwyższy wskaźnik zaangażowania deklarują rodzice uczniów szkół podstawowych. Jednak analiza deklaracji potencjalnej pomocy właśnie przy popularyzacji wiedzy pokazuje porównywalny wzrost deklaracji w grupie rodziców uczniów gimnazjów i liceów.

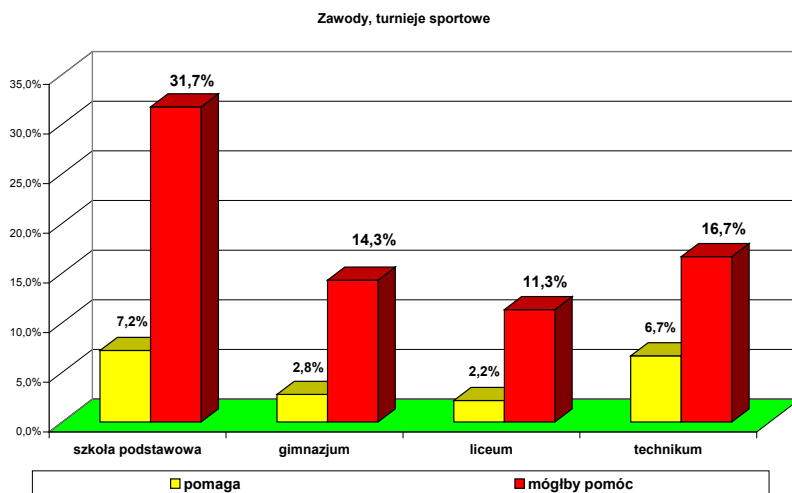
Wykres 7. Dynamika zmiany zaangażowania się rodziców w popularyzację wiedzy. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

Pomoc w pracach związanych z zagospodarowaniem otoczenia w świetle deklaracji rodzicielskich to obszar potencjalnej pomocy rodziców uczniów szkół podstawowych, liceów i techników.

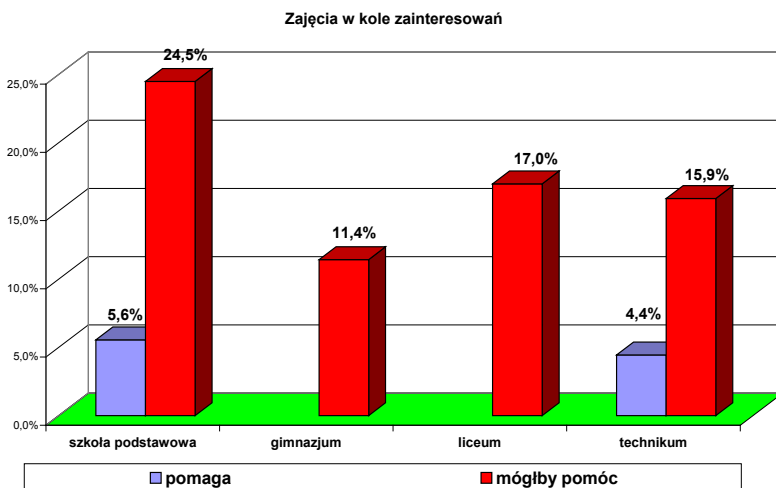
Wykres 8. Dynamika zmiany zaangażowania się rodziców w prace związane z zagospodarowaniem otoczenia szkoły. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

Pomoc w organizacji zawodów czy turniejów sportowych to obszar potencjalnego zaangażowania rodziców uczniów ze wszystkich typów szkół.

Wykres 9. Dynamika zmiany zaangażowania się rodziców w przedsięwzięcia klasowe lub szkolne. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

Zastanawia brak faktycznego zaangażowania rodziców gimnazjalistów i licealistów w pomoc przy organizacji zajęć kół zainteresowań. Najwyższy wskaźnik potencjalnego zaangażowania deklarują rodzice uczniów szkół podstawowych. Zaskakująco wysoki jest poziom deklaracji w grupie rodziców uczniów gimnazjów, liceów oraz techników.

Wykres 10. Dynamika zmiany zaangażowania się rodziców w zajęcia koła zainteresowań. Stan faktyczny a deklaracje – porównanie rozkładów procentowych

Podsumowując, największe zaangażowanie w życie szkoły czy klasy swojego dziecka wykazują rodzice uczniów szkół podstawowych. Zastanawiające jest wycofanie z życia społeczności szkolnej rodziców szkół ponadgimnazjalnych – liceów i techników. Kiedy porównamy deklaracje rodziców ze stanem faktycznym ich zaangażowania w organizację życia szkoły czy klasy, zauważymy, że nie ma obszaru, w którym nie nastąpiłby wzrost potencjalnego (deklarowanego) zaangażowania rodziców w życie szkoły nawet w takich dziedzinach jak popularyzacja wiedzy czy pomoc kołom zainteresowań.

PODSUMOWANIE

Celem nadrzędnym współpracy rodziców i nauczycieli jest osiągnięcie dobra dziecka. Na ten cel główny składają się wszystkie działania. Istotnym dążeniem jest usprawnienie pracy wychowawczej z uczniami. Współdziałanie rodziców i nauczycieli w różnych formach jest przydatne wszystkim bez wyjątku. Choć szczególne znaczenie ma ona dla uczniów, którzy zaniedbują się w obowiązkach szkolnych, są agresywni, zahamowani, apatyczni. Szczerza wymiana opinii o takim dziecku uwalnia rodziców i nauczycieli od mylnych

domysłów i umożliwia podjęcie odpowiednich środków wychowawczych (Łobocki 1985, s.18).

Celem jest również lepsze poznanie ucznia zarówno w środowisku szkolnym, jak i domowym. Jest to warunek konieczny dla usprawnienia działań wychowawczych. Rodzice i nauczyciele muszą mieć możliwość wymiany spostrzeżeń, uwag odnośnie zachowania się dziecka w szkole i w domu (Łobocki 1985, s. 19).

Celem usprawnienia pracy wychowawczej w szkole jest zjednywanie rodziców dla ogółu uczniów. Chęci i możliwości rodziców powinny być w tym względzie koniecznie wykorzystane. Nauczyciele winni angażować rodziców do organizowania wycieczek i imprez rozrywkowych, uroczystości szkolnych, zawodów sportowych, zwiedzania zakładów pracy. Korzyści będą widoczne dla nauczycieli, rodziców, a przede wszystkim dla samych uczniów (Łobocki 1985, s. 18).

Rodzice potrzebują pomocy od nauczycieli, aby poznać lepiej swoje dziecko i uwzględnić w jego wychowaniu punkty widzenia i spostrzeżenia nauczycieli. Zyskują ze współpracy pomoc w przezwyciężaniu sytuacji trudnych, problemowych, związanych z wychowaniem i rozwojem dziecka. Nauczyciele potrzebują natomiast uzupełnienia swoich wiadomości o uczniu i korekty ze strony świata pozaszkolnego (Winiarski 2002, s. 4).

Jedynie rozsądna współpraca może dotyczyć tego obszaru, który określa się „dobrem dziecka”. Tylko poprzez współpracę i wspólną refleksję niektóre działania „wokół dziecka” można skorygować, wyeliminować, wzmocnić aż do ewentualnej zmiany szkoły lub wychowawcy, kiedy okaże się, że proponowane przez szkołę (nauczyciela) umiejętności, preferowane wartości, postawy czy inne składowe są odmienne od oczekiwanych przez rodziców.

W wyniku współpracy oraz dobrej wzajemnej komunikacji może dojść do porozumienia na rzecz dziecka i ucznia. Dobra współpraca to czynnik determinujący poczucie satysfakcji z pracy u nauczyciela, wpływający na wzrost jego przekonania o własnej wartości, wreszcie na poczucie sensu i celowości pracy (Taraszkiewicz 2011, s. 2).

Budowanie współpracy z rodzicami to proces złożony i długofalowy. W pewnym sensie wszyscy muszą się do tego przyzwyczaić i nauczyć współpracy, zrozumieć, na czym ona polega. A chyba najlepiej wspólne cele oddaje metafora „strzelania do jednej bramki”- wspólnie działamy na rzecz sukcesu zarówno każdego ucznia, jak i całej szkoły (Taraszkiewicz 2011, s. 6).

REFERENCES:

- Borzęcka M., Mreńca R., (2000). *Z rodzicami w szkole. Wiedzieć, rozumieć, współpracować*, Warszawa: Pracownia Pedagogiczna i Wydawnicza.
- Jazukiewicz I., (1995). *Kompetencje interpersonalne nauczyciela w pedagogicznej relacji z rodzicami*, [w:] *Pedagogiczna relacja rodzina-szkola dylematy czasu przemian*, praca zbiorowa pod redakcją A. W. Janke. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSP w Bydgoszczy.
- Kawula S., J. Brągiel, A.W. Janke, (1998). *Pedagogika rodziny*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kawula S., (1993). *Pedagogizacja rodziców*, [w:] *Encyklopedia Pedagogiczna* pod redakcją W. Pomykała. Warszawa: Fundacja Innowacja.
- Lubina E. (2011). Technologiczne innowacje w nauczaniu dzieci - znak czasów (ss. 39-48) *Journal of Modern Science* 2/9/2011. Józefów: Wydawnictwo WSGE
- Łobocki M., (1992). *ABC wychowania*. Warszawa: WSiP.
- Łobocki M., (1985). *Poradnik wychowawcy klasy*. Warszawa: WSiP.
- Łobocki M., (1985a). *Współdziałanie nauczycieli i rodziców w procesie wychowania*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Nasza Księgarnia.
- Okoń W., (1996). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Żak.
- Taraszkiewicz M., (2011). *Na dzień dobry – ABC współpracy z rodzicami*, [w:] *Meritum* 2(21).
- Winiarski M., (2002). *Dialog i współpraca nauczycieli i rodziców*, [w:] *Nowa Szkoła* 10/ 2002.